

ICOMOS HÍRADÓ

a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

15. évfolyam - 5.szám

2007.október-november hó

A TARTALOMBÓL

Alelnöki beszámoló és szakbizottsági beszámoló

Érdekl az utca emberé kulturális örökségünk?

Mémlékek sikeres "vetékedője"
Győr-Moson-Sopron megyében

A kulturális örökség mint eleven, megújító erő
Verespatak példája

A Pro Étlaka Alapítvány konferenciája a falu kulturális
értékeinek a megőrzéséért

„P.S.”
Örsi Károly cikkéhez

2008-as Felhívás

Búcsúzunk Dr. Ferenczy Károlytól és Dr. Szentlélek Tihamértől

ALELNÖKI BESZÁMOLÓK - 2007

Dr. Kovács Erzsébet, alelnök:

Beszámoló

Az alelnöki munkamegosztás keretében feladatom a civil szakmai kapcsolatok építése, szervezése. A 2007-ben történtek három téma köré csoportosíthatók:

Hagyományos országos és nemzetközi rendezvények

Április 18-án, a Műemléki Világnapon nagy érdeklődés kísérte a parlamenti civil fórumot.

A 2006-ban Román Andrásról elnevezett Egri Nyári Egyetem eseményei (Noszvaj, június 28 - július 4) ezúttal hét közép- és Nyugat európai országból vonzottak résztvevőket és hat európai országból előadókat (Angliától Romániáig, Hollandiától Ausztriáig).

A XXIV. Országos Műemléki Konferenciát (augusztus 26-29) Komárom városában tartottuk. Házigazdánk Komárom városa és a Komáromi Erőd, témája az ingatlanfejlesztés és a műemlékvédelem kapcsolata volt.

Képzési, továbbképzési és ismeretterjesztő programok

Ezen a területen egyrészt olyan programokat folytattunk, amelyek az érdeklődő „civiliek” és a szélesebb szakmai körök érdeklődésére tarthatnak számot, másrészt számos társszervezettel együttműködve, sikeresen indítottunk el új programokat is. Így folytatódott a 2004-ben ismeretterjesztési céllal indult kezdeményezés, a „TIT sorozat”, de a tavaszi programsorozaton a Magyar Építész Kamara akkreditálásának köszönhetően, az érdeklődő civiliek mellett számos szakember is részt vett.

Az ICOMOS MNB, a Porta Speciosa Egyesület, az UNESCO MNB, a Világörökség MNB és a területileg illetékes szakközépiskolák közreműködésével elindítottuk a világörökség bemutatásával és fenntartásával kapcsolatos oktatási program népszerűsítését szolgáló pedagógus-továbbképzési sorozatot tavasszal (április 5) Miskolcon, november 16-án Budapesten. 2008 első félévében további helyszíneken (Budapest, Kecskemét, Pécs).

Hasonlóan új kezdeményezés a KÖH-el közösen akkreditáltatott „Örökségi értékvizsgálat, értékleltár és hatástanulmány a műemlékvédelemben” című szeminárium (november 15.).

Együttműködés szakmai társszervezetekkel és a civil szervezetekkel

Korábbi sikeres kapcsolataink ápolása és fenntartása mellett, számos új is született. Ezek közül a pesti zsidónegyed megőrzése érdekében folyamatos a kapcsolatunk az Óvás Egyesülettel és csatlakoztunk Budapest örökségének és az örökségi értékeket tiszteletben tartó fejlesztésének érdekében tevékenykedő civil szervezeti társuláshoz (13 civil szervezet) a Podmaniczky Páholyhoz, valamint a Világörökségi Fórum elnevezésű szakmai fórumhoz, amelynek célja a budapesti világörökségi helyszín egységes kezelő szervezetének létrehozása (együttműködő partnerek a civil szervezetek, a főváros főépítési irodája és a kerületi főépítések).

*

Dr. Janotti Judit, alelnök:

Beszámoló

Az ICOMOS MNB vezetősége azzal a megtisztelő feladattal ruházott fel, hogy ICOMOS alelnökként – egyéb feladataim mellett - próbáljak szorosabb kapcsolatot létesíteni az ICOMOS Szakbizottságokkal. A nemzetközi gyakorlat alapján az ICOMOS-ban folyó igazi munka, tevékenység a szakbizottságokban történik. Ez nálunk is így van, de az egyes szakbizottságok nem egyforma intenzitással működnek. Egy-egy szakbizottság aktivitásának a csökkenése számos okkal magyarázható, ezért természetesen semmilyen negatív diszkriminációval nem szeretném illetni az éppen vegetáló bizottságokat. Feladatom éppen az, hogy tárjam fel az okokat, problémákat és, ha lehetséges, oldjuk meg azokat közösen. A feladat megvalósítását elkezdtem, de eredményt még nem tudok felmutatni. Egy bemutatkozó levéllel megkerestem a szakbizottságok elnökeit és kértem egy jövőbeni személyes egyeztetést. A reakciók pozitívak voltak és a találkozót hamarosan meg fogjuk tartani. A személyes megbeszéléstől azt remélem, hogy a szakbizottságok képviselői beszámolnak eredményeikről és kudarcaikról, jövőbeni céljaikról és kívánásaikról, s így egy közös stratégiát tudunk kialakítani a jövőbeni együttműködést illetően.

Az ICOMOS MNB elsősorban a szakbizottságok munkáját koordinálhatja és segítheti, de tevékenységükbe nem szólhat bele. Önkéntes szervezetről lévén szó, minden bizottságnak szíve joga, hogy aktív munkát folytató, vagy éppen „takarékon működik”, vagy esetleg szünetelteti, vagy akár megszünteti a tevékenységét. Ezért a közös beszélgetéstől azt remélem, hogy megbeszélhetjük a problémákat és ahol lehetséges, az ICOMOS vezetősége segítséget nyújt. Ilyen például a Népi Szakbizottság esete, ahol a tagok a bizottság megszüntetését fontolgatták. De Kovács Erzsébet briliáns ötlete folytán erre most még nem kerül sor. Erzsébet felajánlotta a bizottságnak, hogy a TIT sorozat keretében tartsanak előadássorozatot. Elismert szakemberekről lévén szó, ez a tagoknak nem esik nehezebbre, s információim szerint a felkérést örömmel elfogadták. Másik probléma az Oktatási Szakbizottságban jelentkezett, ahol Morgós András elnök hosszú időre külföldre ment dolgozni, és kérte a munka alóli felmentését. Dr. Mezős Tamás Úrral folytatunk tárgyalást, hogy ezt a feladatot felvállalja.

Fontos feladatnak tekintem a szakbizottsági tagok névsorának az elkészítését. Ugyanis az ICOMOS MNB nem rendelkezik olyan listával, hogy az ICOMOS tagok mely szakbizottságban is tagok. E lista összeállításához fogom kérni a szakbizottságok elnökeinek a segítségét.

Szintén feladatként tűztem ki azt, hogy az újonnan belépő, vagy fiatal ICOMOS tagokat az érdeklődésüknek megfelelő szakbizottságba beajánljam.

Május folyamán kértem a szakbizottságok elnökeit, hogy a 2007. évi munkatervükről tájékoztassák az ICOMOS MNB-t, hogy meg tudjuk tervezni a költségvetést az esetleges szakbizottsági támogatásokra (szakmai kirándulás, külföldi konferencia, kiadványok készítése, stb.) Ezúton köszönöm valamennyi elnöknek, hogy ezt a munkatervet meg is küldték.

Felhívom minden szakbizottság figyelmét arra, hogy amennyiben tájékoztatást, előadást szeretnének tartani egy éppen aktuális, érdekes témáról, az ICOMOS MNB biztosítja ehhez a lehetőséget (hely, vetítéshez való berendezések, s esetleg bor-pogácsa). Véleményem szerint, ha nem is rendszeresen, de alkalmanként a szakbizottságok is szervezhetnek előadásokat és vetítéseket az ICOMOS klub mintájára.

Végül szeretnék beszámolni a külföldi ICOMOS-ban elért eredményeinkről (Bár ezek a sikerek a konkrét személyeket illetik, s nem az ICOMOS MNB érdeme.) Varga István tagtársunk az ICOFORT Bizottság delegált tagja lett, Tóth Attila tagtársunk pedig a Nemzetközi Víz alatti Régészeti Bizottság delegált tagja.

Kollégáim jóvoltából április folyamán a CIVVIH Helsinkiben megrendezett konferenciáján képviselhettem a magyar ICOMOS-t. Nagyon színvonalas előadásokat hallhattam és nagyon jól esett,

hogy a vendéglátó finn házigazdák őszinte szeretettel és megbecsüléssel emlékeztek meg Román Andrásról.

Végül szeretném tájékoztatni tagtársaimat az ICOMOS klub megújulásáról. Ez úgy „anyagi“-, mint szellemi vonatkozásban értendő. Úgy éreztem, hogy a klub „kifáradt”, egyre kevesebb látogatója volt, egyre kisebb lett az érdeklődés. Oly hosszú évek óta voltam a háziasszonya, hogy talán ez a „megkopás” (negatív értelemben) nekem köszönhető. Sokáig keresgéltem és jelentem, találtam egy roppant rátermett, szakmai szempontból megalapozott, elbűvölő teremtet, aki elvállalta a klub háziasszonyi teendőit. A neve Harangi Anna, művészet- és irodalomtörténész. Szakmájából és habitusából kifolyólag biztosan másképpen fogja szervezni a klubdelutánokat, rengeteg ötlete van és nagyon lelkes. Az első új klubnapon, amit hamarosan meghirdetünk, megismerhetik.

✱

Ágostházi László DLA, alelnök:

Alelnöki beszámoló

Az immár lassan egy éve megtartott Tisztújító Közgyűlésünk tisztelt meg azzal, hogy újabb ciklusra megválasztott a Magyar Nemzeti Bizottság egyik alelnökének. A közgyűlést követő, ez év január 11.-i Vezetőségi ülés az alelnöki feladatok szétosztásakor engem „... az ICOMOS stratégiai kérdéseinek egy kézben tartását” jelentő feladatokkal bízott meg. Ez a feladat meghatározás ilyen formában meglehetősen tág, akár úgy is értelmezhető, hogy jóformán mindenbe „bele kell hogy üsse az orromat.” Többször beszélgettünk elnökségi üléseken is, Elnök úrral személyesen is a kérdésről s tulajdonképpen az előbbi – kicsit vulgarizált – megoldás mellett maradtunk.

Lényegében ebben a szellemben működünk együtt Elnök úrral, illetve az MNB különféle fórumaival. Így pl. együtt voltunk búcsúlátogatáson Dr Varga Kálmánnal, a KÖH hajdani elnökénél s ugyancsak együtt tettük tiszteletünket az Egyesület nevében Dr Mezős Tamásnál, az újonnan kinevezett elnökénél. Ez utóbbi vizit természetesen alkalmat adott arra is, hogy a KÖH és az Egyesület jelenét illetve jövőjét érintő ügyeket is megpróbáltuk áttekinteni.

A magam részéről úgy gondolom, hogy az Egyesület életében mind a rövid-, mind a hosszabbtávú kérdésekben sokféle stratégiaiak is nevezhető elem adódik. A rövidebb lélegzetű ügyek közül talán keveset foglalkoztunk eddig a „kifelé” való megnyilvánulásainkkal, az Egyesület PR-dolgaival. E tekintetben már a januári Vezetőségi ülésen felvettem, hogy a Szakbizottságoknak többet kellene vállalniuk a műemlékvédelemnek a társadalom szélesebb rétegei felé való propagálása, ismertetése, jobb megértése ügyében. A Szakbizottságok képviselői ott, akkor egyetértően fogadták a kérdést, érdemi megvitatásra is sor került.

Ma még nem dönthető el, hogy rövidebb-, vagy hosszabbtávú kérdés-e az óbudai Hajógyári- sziget beépítésének, tervezett hasznosításának ügye. E kérdésben az Egyesület képviselőjében – Elnök úr vezetésével – jártunk az Aquincum Múzeumban, illetve a beruházni szándékozó Álom Sziget Kft.-nél tartott megbeszélésen. Részt vettünk az e kérdésben megszületett ICOMOS állásfoglalás megfogalmazásában is.

Az év eleji Vezetőségi ülés engem is delegált az ICOMOS-, illetve a Citrom-díj bizottságba. Bizonyára minden ICOMOS tagunk figyelte, látta-hallotta a díjak kiosztása nyomán támadt viharokat. Természetesen nem volt az elismerő Díj körül semmiféle felháborodás, de annál több a Citrom körül. Esztergomban helyszíni szemlét kértünk a városi Önkormányzat képviselőitől, hogy ott is el tudjuk magyarázni a döntés indítékait. Nos, azt hiszem, maga a szemle ékesen bizonyította, hogy a Bizottság döntése megalapozott volt: a folyamatban lévő kivitelezési munka nagyon sok részletében

alapvetően sértett mindenféle műemléki követelményt. Sajnos az Önkormányzat képviselőit a látottak nem győzték meg s máig is sérelmezik a Citrom-díjat. – Nem ICOMOS minőségben ugyan, de alkalmam volt jelen lenni az egyik szintén így járt alkotás, a nyírbátori Báthory-palota rekonstrukciójával kapcsolatos helyszíni „szembesítés” eseményén, ahol az esztergomihoz hasonló építetők vélemény továbbélését lehetett tapasztalni. — Mindezek mellett a személyes véleményem az, hogy az ICOMOS MNB által meghirdetett mindkét díjat továbbra is meg kell hirdetni, mert a médiákon keresztül ezek is hozzájárulnak a műemlékvédelem ügyének, gondolkodásmódjának, eredményeinek publikusabbá válásához.

A Tisztújító közgyűlésen is több szó esett a magyar műemlékvédelem jeles egyéniségei emlékének megőrzéséről. E célból az ICOMOS MNB már korábban létrehozta az irodahelyiségei folyosóján elhelyezett tablók sorozatát, az ICOMOS-Pantheonnak elnevezett kezdeményezést. A gondolatot az Elnökség ülésein tovább érlelve először a Híradó-n keresztül kértük a tisztelt Tagságot, hogy ismereteik és tapasztalataik alapján tegyenek javaslatot további, a Panteonban megörökítendő egyéniségekre. Az Elnökségi üléseken tárgyaltak nyomán két olyan listát kaptunk eddig, amelyek egyrészt a győri, másrészt a Vas-megyei lehetséges „jelöltek” neveit tartalmazza. Távlati célként felmerült az is, hogy önálló kötetbe rendezetten ezen példás életműveknek nagyobb publicitást lehetne biztosítani. Bizonyára fontos lesz ezen a jövőben dolgozni, a feltételeket megteremteni, természetesen az MNB Tagjainak segítségével.

Az gondolom, hogy az apróbb, „napi” feladatokon túl lényegében a felsoroltak voltak az elmúlt esztendő leglényegesebb stratégiai eseményei.

✱

SZAKBIZOTTSÁGI BESZÁMOLÓK - 2007

FALKÉP – RESTAURÁTORI SZAKBIZOTTSÁG
2007. ÉVI BESZÁMOLÓJA

A falkép szakbizottság igen összetett feladatot lát el ebben az időszakban.

A magyar szakbizottság gyakorlatilag az Európai csoport központja is egyben, számos nemzetközi tagtársunk a magyar központon keresztül tagja a szervezetnek. Ennek különböző szervezeti és adminisztrációs oka van, országonként változóan.

2006-ban, amikor Firenzében megalakult az Európai csoport, már hosszú ideje (úgy 6 éve) nem volt szakbizottsági ülés az egész nemzetközi ICOMOS-ban, világ szinten, (mivel a Sri Lankai vezetés gyakorlatban nem létezik már hosszú ideje, nem válaszol a Párizsi felhívásokra és kommunikációkra) ezért Michael Petzet úr örömmel fogadta ennek létrejöttét, a 2006-os ICOMOS SC ülésén.

Azóta is az SC Wierdl Zsuzsanna személyén keresztül tartja a kapcsolatot a falképbizottság tagjaival, mint az Európai csoport megbízottjával.

A 2006-os egy hetes nemzetközi találkozó, amely igen sikeres volt, célja egy 2008-ban megvalósuló nagy konferencia megrendezése, mely 100-120 fővel számolhat, mintegy 50-60 ország részvételével. Ennek célja egy állandó periodikus, 2 évenként megrendezendő szakmai konferencia létrejötte Firenzei helyszínnel, az európai csoport rendezésében, a Del Bianco alapítvány segítségével (melynek elnöke csoportunk tagja, és akit sikeresen megnyertük az ICOMOS ügyének), amely már több sikeres találkozót rendezett az ICOMOS-nak a falképes találkozót követően. Az ICCROM is támogatásáról

biztosított minket, melynek falképes kapcsolattartója részt vett az Európai csoport találkozóján Firenzében.

Bár itthon kétszer is pályáztunk az ICOMOS-szal, ennek a konferenciának a támogatására, és szervezésének lebonyolítására, támogatásban nem részesültünk.

Nem vettünk részt a 2007-es , idei SC (Scientific Council Committee) ülésén sem Pretóriában, - így a falképbizottság sajnos, nem képviselte magát -, pénzühiány miatt.

Terveink között szerepel a nagy konferencia előtti kisebb találkozó szervezése Egerben, 8-10 fővel, az európai csoport egyes tagjaival.

Itthon továbbra is részt vettünk a falkép-szakmára vonatkozó rendezvényeken, igyekeztünk a szakmai szempontok terjesztésében és elismerésének segítésében, melynek ma egyre több akadálya van.

A falképbizottság jelezte többek között az Esztergomi Kanonoksor ügyének felkarolását, előzetes falképbizottsági egyöntetű szavazás után. A Kanonoksor ügyében látta a szakbizottság leginkább és legösszettebben a szakma ellehetetlenülésének problémáját:

- a piac és a megrendelő teljes uralmát
- a hivatalos műemlék teljes impotenciáját
- a kutatók tökéletes magáraltaltságot

melynek következtében elsőrangú értékes épületeinket tesszük ma tönkre, mi, magyarok. A modern műemlékvédelem jegyében, a 2000-es években, verjük szét festett, védett falainkat, dobjuk ki nyílászáróinkat, verjük le az eddig megmenekült (még az oroszok által is meghagyott) sokszor első osztályú falképeinket.

Ennek eredményeképpen született meg a már ismert Citrom díj, mely épp ezért igen sikeresnek mondható, hiszen az egyetlen figyelemfelkeltő eszköz a szakma kezében.

A mai korrupciókkal teli, egyre több gyenge szakmai színvonalú szakembert foglalkoztató világban, éppen ezért hiszünk továbbra is az ICOMOS szervezetében és elhivatottságában.

Wierdl Zsuzsanna
szakbizottsági elnök

✱

FOTOGRAMMETRIAI SZAKBIZOTTSÁG 2007. ÉVI BESZÁMOLÓJA

Szakezőadások

Szerdahelyi András doktorandusz: A Fotoplot szoftver segítségével megoldható műemlékvédelmi feladatok.

BME Földmérő Köri előadás Budapest, 2007

Dr. Kis Papp László - Bekes Csaba: Műemlékek korszerű felmérési eljárásai és megjelenítés az ÉpTIR rendszerben.

Rédey István szeminárium, Budapest 2007

Horváth Rita doktorandusz: Korszerű felmérési és ábrázolási eljárások a műemlékvédelemben. Tudományos Diákköri Konferencia, Budapest, 2007

Szakmai bemutatókon történő részvétel szervezett formában. A korszerű felmérési és feldolgozási lehetőségek bemutatása.

Réti Petra szigorló hallgató: A lézerszkennelvel végzett épületfelmérés pontossági és gazdaságossági vizsgálata. Diplomaterv. Konzulens: Dr. Kis Papp László egyetemi tanár

Dr. Kis Papp László
szakbizottsági elnök

✱

TÖRTÉNETI KERTEK SZAKBIZOTTSÁG
2007. ÉVI BESZÁMOLÓJA

Mindent megelőző hír: az **1960-tól kezdődő szervezett magyar műemléki kertvédelem 2007 év végével végveszélybe kerül, mert letéteményese, a mai ÁMRK - és annak része, a kertvédelem képviselője, a Táj- és Kertépítészeti Osztály – megszűnik.** Létrehozója és vezetője Dr. Örsi Károly volt 2004. évi nyugdíjba vonulásáig, azóta Dr. Szikra Éva vezeti. Az ott felhalmozott közel fél évszázados szakmai kertépítészettörténeti anyag sorsa bizonytalan lett. Ez az osztály irányította, szervezte a műemlékvédelmi kertépítészeti az országban (tervezés, felmérés, kutatás, oktatás, kiszállások szervezése, népszerűsítés, műszaki tervezés, gyakran kivitelezés, irányítás, anyagi fedezet biztosítása, megszerzése, kapcsolattartás más hatóságokkal, szakterületekkel, egyetemekkel, szakcikk, könyvek írása stb...) és ide tartozott a kertépítészeti nemzetközi kapcsolatok építése, ápolása, beleértve az ICOMOS-t is. Mindennek jövője lett bizonytalan az igen sikeres évtizedek után, hiszen a nulláról indult és lett elismert szakterület.

Dr. Örsi Károly ezt az óriási értékű műemléki kerttörténeti anyagot évek óta javasolja a műemléki archívum részévé tenni, de az elnöki pozitív válaszok ellenére ez még nem történt meg. Varga Kálmán elnök úr már 2004-ben elindította az archívum akciót kérésünkre. Távozása után Dr. Mezős Tamás elnök úrhoz is bejelentkeztem meghallgatást kérve.

Miután évekig építészeti osztályvezető is volt Dr. Örsi Károly, **a nagy hírű építészeti osztály bizonyos anyagai is a kertépítészeti osztályon vannak, ezt is érdemes az utókornak megmenteni.** Úgy gondoljuk ebben a helyzetben a magyar ICOMOS-nak a szerepe a korábbinál is jelentősebb lehet.

Ezévi munkánk jelentősebb részei:

Kiállítások: A Pécsi Városi Képtárban „Védett élő örökségünk - korai kertépítészeti emlékek” című kiállítás 2007. június 6-27-ig. Először 2004-ben mutattuk be a KÖH budavári kiállítótermében sikerrel, e témájú nemzetközi év keretében, KÖH felkérésére, erkölcsi, anyagi támogatásával, Dr. Örsi Károly tervei, fotói és installációs munkája alapján, a bevezető szöveget Dr. Fatsar Kristóf írta (ICOMOS MNB Történeti kertszekció titkára). Projectmanager Ghyczy Gabriella.

Szeptemberben a „Kutatók éjszakája” egyetemi rendezvényre több kertépítészeti történeti tablót készítettünk a történeti tájról (szeptember), valamint konferenciát tartottunk a Történeti tájról (Dr. Fatsar Kristóf).

Szakértői közreműködés:

- Segítettük a zalai Zichy kúria kertjét, a balatonszárszói református templom környezetrendezését, a balatonlellei iskola udvarrendezését, a sümegi régi várkerti szőlőművelés felújítását, a kámoni arborétum felújítását, az ivánci kastélykert védelmét, a tabáni régi kert rekonstrukcióját (Dr. Örsi Károly).
- Szakértői segítség a szentgyörgyhegyi oroszlanos kút felújításához (Örsi Károly)

Diplomák konzultálása:

- Történeti kertek, tájak (3-4 db) esetében - Dr. Szikra Éva, Kiss József, Örsi Károly, Alföldi Gábor

Előadások:

- A Noszvajai- Egrei Nyári Egyetem segítése, közreműködésünk (Örsi Károly előadása Történeti kertjeink megújulása címmel)
- Fringl Anett, Rerrich Béla építészeti kertépítészeti tevékenységről az A10 belvárosi művelődési házban
- A történeti kertek értékei és működési tapasztalatai európai uniós támogatással címmel. Előadást a tatabányai park üvegházának felújítása alkalmából rendezett konferencián (Örsi Károly /2007 III.19) + zárónyilatkozat a kert megmentésére (Nagy Gergely, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság elnöke)
- Alföldi Gábor sikeres előadást tartott a Potsdami nemzetközi konferencián
- Nádassladányban rendezett konferencián hazai kertjeinkről, védett tájainkról volt szó – itt történeti parkok helyzete Magyarországon címmel hagzott el előadás (Örsi Károly), melyről Rádióportban (MR1) is nyilatkozott.
- Írás jelent meg az ICOMOS Hírlevélben a soproni Deák térről (Örsi Károly)
- Dr. Horler Miklós budai díszpolgárrá avatásán laudáció (Örsi Károly)

Dr. Örsi Károly
szakbizottsági elnök

TARTÓSZERKEZETI / STATIKAI SZAKBIZOTTSÁG
2007. ÉVI BESZÁMOLÓJA

- " Szerkezetek utólagos megerősítése " konferencia Budapesten a Magyar Tudományos Akadémián 2007. április 18.
A konferencián részt vett Andor Eszter
- XXIV. Országos Műemléki konferencián való részvétel 2007. 08. 26 - 08. 29
- Fertődi Esterházy kastély – épületlátogatás, szerkezeti helyreállítások, megerősítések javaslatainak bemutatása. Korábbi szerkezet megerősítések elemzése.
2007. szeptember 25-én 10 órára szerveztük
Részt vettek: Etter Ödönné
Fábiánkovics Ferenc +1fő
Dr. Nemestóthy Éva
Aninger Judit
Sándor Istvánné
Gyurkó Piroska
Ghiczy Géza
Bacsek Zoltán
Koppány András régész
Túri László régész
- Fertődi Marionett színház régészeti feltárásának és szerkezeti kialakításának ismertetése.

Andor Eszter
szakbizottsági elnök

IPARI ÖRÖKSÉG SZAKBIZOTTSÁG
2007. ÉVI BESZÁMOLÓ

Az ICOMOS és a TICCIH (The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage) közös bizottságaként működő Szakbizottság tevékenységének legfontosabb eredménye a legutóbbi beszámoló óta eltelt időszakban, hogy közreműködése révén vált lehetővé a diósgyőri vasgyár egykori csavargári épületének az újrahaznosítása. Az épület fennmaradását az biztosította, hogy a Szakbizottság javaslatára 2001-ben ideiglenes műemléki védelmet kapott, s így tulajdonosa elállt a bontástól, majd Miskolc város rendelkezésére bocsátotta a kettős üzemcsarnokot. Ma az épület az extrém sportok művelőinek ad otthont.

Sajnálatos, hogy a Szakbizottság kezdeményezése ellenére ugyanakkor nem kapott műemléki védelmet a durvahengermű üzemcsarnoka és berendezése. Ennek következtében nem tudtuk megakadályozni, hogy ez év szeptemberében lerombolják az épületet a benne lévő, Európában kuriózumnak számító, 1892-ből származó hengerállványokkal, valamint az 1910-ben telepített, szintén kivételes értékű, ún. Ilgner gépcsoporttal együtt.

A Szakbizottság működésének fontos elméleti eredményéhez vezetett, hogy a Szakbizottság a TICCIH felhívásának eleget téve véleményezte a Nyizsnyij Tagil Kartát. A magyarországi tapasztalatok érvényre juttatásáért a TICCIH a Bulletin hasábjain elismerését és köszönetét fejezte ki. Javaslatainkat az English Heritage is megvitatta.

A 2005-ben közösen megfogalmazott Felhívás szellemében nemzetközi kapcsolataink tovább erősödtek a kelet-közép-európai régióban. Meghívott előadóként ismét részt vettünk a Romániában rendszeresen, 2007-ben ezúttal Bukarestben megrendezett ipari örökségvédelmi műhely munkájában, illetve a Prágában megrendezett nemzetközi biennálén és konferencián.

Az ipari örökségvédelem területén hiányzó fiatal és tájékozott szakembergárda megteremtése érdekében a Szakbizottság több tagjának részvételével a 2007/2008-as tanévben megindult az oktatás a Miskolci Egyetemen.

Dr. Németh Györgyi
szakbizottsági elnök

✱

KONZERVÁLÁSI SZAKBIZOTTSÁG 2007.ÉVI BESZÁMOLÓJA

Szakbizottságunk egyik feladata azon műemléki helyreállítások bemutatása, ismertetése, amelyek jellegüknél fogva, - akár speciális műszaki megoldásaikkal, akár összetett esztétikai értékeik példaértékű helyreállításával és várható hosszútávú megőrzésével jó megoldásokat és ötleteket adhatnak a többi műemlékes kollégának.

Az idei évben egy unikális jellegű, - 1906-ban épült, üveg- függönyfalas épület, a pesti belvárosban épült, egykori Török bankház helyreállítását tekintettük meg. Jellegzetességei közé tartozik a koronázópárkány alatti hatalmas, Patrona Hungariát megjelenítő mozaik kompozíció, a medúzafejes ablakok és egyéb kő- és fémdíszítmények. Biztonsági okokból a magas állványzatra csak korlátozott számú látogatót fogadhattunk, de az elkövetkezendő időben hagyományos, nyitott programjainkhoz híven nagyobb szakmai közönségnek szeretnénk bemutatni a helyreállított homlokzatot Varga István vezető építész és Leposa László területi felügyelő kalauzolásával.

Terveink között szerepel a helyreállított gyöngyösi Orczy kastély bemutatása, ahol a statikai feladatok mellett kőkonzerválási és különféle restaurálási problémákat is meg kellett oldani. Ez a program technikai okok miatt került át az ideiről a jövő évre.

ÉRDEKLŐDÉSSEL VÁRJUK KEDVES KOLLÉGÁINK JAVASLATAIT MŰEMLEKI HELYREÁLLÍTÁSOK BEMUTATÁSÁRA !

Mester Éva
szakbizottsági titkár

✱

RÉGÉSZETI MŰEMLEKHELYEK SZAKBIZOTTSÁG 2007. ÉVI BESZÁMOLÓJA

1. Itinerarium Hungaricum

A Jerem Erzsébet szerkesztésében készülő őskori kötet kiadására az NKA támogatásával végső fázisába került. A kötet megjelenése 2007 végére vagy 2008 elejére várható.

2. Állásfoglalás a pécsi cella septichora konzerválása és bemutatása tárgyában

A 2005-2006-ban lefolytatott régészeti kutatások igen nagy mennyiségű és számú, jelentős emlékekkel gazdagították ismereteinket és műemlékállományunkat a pécsi ókeresztény temető területén. Sajnálatos módon a 2007. március 31-ig tartó műemléki kivitelezési tervezés és kivitelezés során több esetben műemlékrombolással is járó, visszafordíthatatlan kár is keletkezett annak ellenére, hogy 2006 tavaszától, az ásások lényegi befejezésétől rendelkezésre álltak – publikált formában is – az eredmények, valamint szakmai közmegegyezéssel pontos meghatározásra kerültek a műemléki bemutatás konkrét elvi és gyakorlati feltételei (ugyancsak publikálva 2006-ban). Az ezt az iránymutatást részben figyelmen kívül hagyó kivitelezés elleni folyamatos tiltakozás mellett írásos

állásfoglalásokban fejtette ki tiltakozását az MTA Régészeti Bizottsága, az Ásatási Bizottság, az ICOMOS és annak Régészeti Szakbizottsága. A 2007 elején lezáruló vita a szakma vereségével végződött. Mivel elfogadhatatlan, hogy egy műemléki beruházásnál ne az örökségvédelmi szempontok játsszák az elsődleges szerepet, ne a műemléki maradványok legteljesebb bemutatása legyen minden résztvevő célja, érthetetlen a KÖH mint engedélyező hatóság passzivitása az ügyben. A hibák kijavítása elengedhetetlen és halaszthatatlan feladat, amit mielőbb meg kell tenni, és amelynek során a visszafordítható hibákat ki kell javítani, a visszafordíthatatlan pusztítások sebeit pedig kiállításrendezési módszerekkel kell gyógyítani.

3. Régészeti műemlékhelyek szakmai tanácskozás

A ripa Pannonica mint tervezett világörökségi helyszín címmel 2007. április 16-án hétfőn került sor a bizottság ülésére és szakmai tanácskozására a Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi termében. Fejérdy Tamás ismertette a Világörökség lista magyarországi várományosait és az egyes jelöltek felkészültségi szitjét. A várományosi listán előkelő helyet foglalt el a Ripa Pannonica. Ügyelni kell a hiteleség kérdésére, a védelem egységességére és a magterülethez ill. a védelmi zóna határvonalának gondos meghatározására. Visy Zsolt beszámolt az eddigi tevékenységről. A szakmai adatbázis és terepkutatás megfelelően halad, ha a pályázat elkészítéséhez 2008-tól rendelkezésre fog állni a megfelelő pénzügyi háttér, 2009 végére remélhetőleg elkészül a nevezési pályázat. Beszámolt a Kultúra 2000 pályázat támogatásából 2005-2008. között elvégzett és tervezett tevékenységről. (Limes Adattár készítése, a Pécsi Légitrégészeti Téka légitrégészeti kutatásai, terepkutatások, virtuális rekonstrukció, konzerválás, ismeretterjesztő munkák, 2008-ban pedig egy kiállítás az Aquincumi Múzeumban). Szabó Máté a Limes Adattár munkálatairól számolt be. Jankovich-Bésán Dénes jelezte, hogy 280 lelőhelyről van szó, 80 önkormányzat területén, a pufferzónával lelőhelyek megduplázódnak. Fontos a lelőhelyek helyszíni ellenőrzése és az ingatlannyilvántartás ellenőrzése, valamint az egységes védelem. Zsidi Paula kiemelte, hogy a Világörökség leendő helyszínein országos és helyi védettség szükséges. Gróf Dániel bejelentette, hogy Visegrádon létrejött a Soproni Sándor Egyesület a római emlékek gondozására. Bíró Zsolt a Dunaszekcsőn (Lugio) megvalósított programokról számolt be, és a Magyar Limes Szövetség létrehozását javasolta Dunaszekcső székhellyel települések, önkormányzatok, civil és szakmai szervezetek részvételével.

4. A ripa Pannonica világörökségi pályázatának előkészítése

A tárgyévben két műhelykonferenciára került sor a Kultúra 2000 pályázati program keretében. Az első a bulgáriai Novaeban volt májusban, a második pedig Pécsen lesz novemberben. Mindkét műhelykonferencia megtárgyalta, ill. megtárgyalja a pályázati programokban történt előrehaladást, és lehetőséget nyújt a mintegy 20-25 résztvevőnek, hogy a terület római limesének a sajátjaival megismerkedjék. Jól halad a Frontier of the Roman Empire közös honlap, az egyes tagországok limes-adattázaiknak megteremtése, illetve feltöltése, tudományos kutatások végzése, közös kezelési program kidolgozása, az európai limest bemutató többnyelvű kötetek, valamint az egyes limes-szakaszokat bemutató kiállítások. Elkészültek a limest bemutató többnyelvű DVD-filmek. A ripa Pannonica magyarországi szakaszának az adatbázisa elkészült, feltöltése folyamatban van, számos újabb légifelvétel készült a római határvonalról, megtörtént Intercisa castellumának talajradar-felmérése.

A PTE Pécsi Légitrégészeti Tékája révén kezdeményezés történt Dacia keleti limesének légitrégészeti kutatására, aminek a Kultúra 2000 program magyar része és három székelyföldi múzeummal kötött szerződés az alapja. Megtörtént a mintegy 80 km hosszú sáv kijelölése, valamint az erre a területre vonatkozó lelőhelyek összeállítása, a repülések azonban bürokratikus akadályok miatt 2008-ra maradtak. Sor került azonban október 5-6-án az Énlaka konferenciára, amelyen Bajusz István (kolozsvári egyetem) a limes szakaszra vonatkozó ismereteket, Visy Zsolt pedig a világörökségi jelölés lehetőségeit foglalta össze.

5. Szakvélemény

A Budapesti Történeti Múzeum Aquincumi Múzeum felkérésére az ICOMOS Nemzeti Bizottság felkérést kapott az Óbudai szigeten folyó régészeti kutatások szakmai bizottságában való részvételre. A felkérésnek a Régészeti Emlékhelyek Szakbizottságából Vladár Ágnes és Visy Zsolt tesznek eleget. Az első megbeszélésen a szakbizottság tagjai a következőket javasolták:

- Mindent meg kell tenni a helytartói palota és környéke azonos helyrajzi számon szereplő területének visszavásárlására, mivel magánkézben maradása esetén nehezen biztosítható az idővel világörökségi helyszínné váló palota megfelelő gondozása;

- A sziget egyéb területeinek folyamatban lévő szondázó kutatásának függvényében a régészeti lelőhelyeket fel kell tární;
- Különös figyelmet kell szentelni a Duna-híd szigeten átvezető nyomvonalának, ahol egyrészt út, másrészt esetleges toronymaradványok várhatók.

6. Személyi ügyek

A Szakbizottság 2007. április 16-án Visy Zsoltot megerősítette elnöki tisztségében, a leköszönő Mezős Tamás helyére pedig egyhangúlag Gróf Pétert választotta meg titkárául. 2007. augusztus 18-án elhunyt Szentlélek Tihamér társulati tag, aki a Régészeti Műemlékhelyek Szakbizottságának a munkájában haláláig aktívan részt vett. A tagság kegyelettel őrzi emlékét.

Visy Zsolt
szakbizottsági elnök

✱

KULTURÁLIS TURIZMUS SZAKBIZOTTSÁG 2007. ÉVI BESZÁMOLÓJA

A legutóbbi beszámolót követően (2006), munkánk sokkal inkább szolt az ismeretterjesztésről, mint korábban, amikor többnyire saját örömeinkre és szellemi gyarapodásunk érdekében szerveztük programjainkat.

2007 első félévében a TIT felkérésére nagy érdeklődéssel kísért, az ICOMOS tagoknak ingyenes épületlátogatásokat és sétákat szerveztünk, illetve vezettünk. A program szerepelt a MÉK akkreditált képzéseinek listáján is.

Deák Zoltán tervező vezetésével megismertük a Mátyás templom folyamatban lévő rekonstrukciójának szakmai és műszaki hátterét és a folyamatban lévő munkálatokat.

Janotti Judit területi felügyelő, bizottsági tag, a volt Fortuna Fogadó nemrég befejezett helyreállításának hátterét és eredményeit mutatta be.

Görgényi Judit belsőépítész és Kun Zoltán építész segítségével pedig Budapest egyik jeles épületét, a nemrég felújított volt OTI székházat tekintettünk meg a Fiumei úton.

A Műemléki Világnaphoz kapcsolódóan a Margitsziget rejtett kincseit Kacs Kovics Fruzsina, a szakbizottság titkára és Pajor Ildikó mutatta be és ugyancsak ő (Pajor Ildikó), aki egyébként a Tabán Múzeum vezetője, kalauzolta az érdeklődőket a tabáni sétán is.

A Kulturális Örökség Napjainak programjához kapcsolódóan a belváros klasszicista építészetének gyöngyszemeit a nagy létszámú érdeklődő közönség ugyancsak Kacs Kovics Fruzsina vezetésével ismerhette meg.

Reméljük, hogy régóta dédelgetett tervünket, a sétáink témáit bemutató leporellókat, előbb-utóbb el tudjuk készíteni.

Újabb felkérést kaptunk a TIT-től, így a jelenleg futó előadássorozat után 2007-ben a téli szemeszterben épületlátogatásokat, majd tavasszal, új programmal, sétákat szervezhetünk az érdeklődő nagyközönség számára.

Kovács Erzsébet
szakbizottsági elnök

✱

NÉPI ÉPÍTÉSZET SZAKBIZOTTSÁG
2007. ÉVI BESZÁMOLÓJA

A Szakbizottság a 2007. április 26-án megtartott ülésén határozta meg és fogadta el a 2007. évi munkatervét és az év folyamán ennek megfelelően igyekezett tevékenykedni.

- számba vettük hogy a tényleges tagok mellett kik a „potenciális” tagok, akik korábban úgy nyilatkoztak, hogy rész szeretnének venni a Szakbizottság munkájában, illetve személyesen is megkerestünk a lehetséges új tagokat. Így egy, az eddigieknél szélesebb lista alakult ki, de szervezéskor kiderült, hogy az újonnan megkeresettek többnyire nem is válaszoltak leveleinkre. Ennek ellenére némileg növekedett létszámunk.
- terveztük a társszervekkel és szervezetekkel való kapcsolatfelvételt, ez részben rajtunk kívül álló okokból (pl. személyi változások) nem volt sikeres.
- TIT Rejtett dimenziók sorozatban az ICOMOS alelnöke, Kovács Erzsébet közreműködésével megterveztünk egy öt előadásból álló sorozatot:
  - 2007. október 25.
Kerner Gábor - Népi építészet napjainkban a Balaton-felvidéken
  - 2007. november 8.
Pataky Emőke és Tarpa polgármestere - Tarpa, egy új műemlékfalu
  - 2007. november 22.
Antal Anna - Kétszáz éve lappangó építészet – fachwerk épületek Tolnában és Baranyában
  - 2007. december 6.
Olajos Csaba - Mit segít és mit ront a Világörökség – Tokaj-Hegyalja
  - 2008. január 10.
Balassa M. Iván - A népi építészeti emlékek védelmének lehetőségei: network?
- a 2007. szeptemberére vagy októberére Bács-Kiskun megyébe terezett tanulmányút kellő érdeklődés hiányában elmaradt – úgy tervezzük, hogy 2008. tavaszán újra megpróbáljuk.
-
- 2007. decemberére még egy „évváró tanácskozás”-t tervezünk, ha sikerül, ez alkalommal a népi műemlékvédelem átszervezési terveiről igyekszünk tájékozódni.

Dr. Balassa M. Iván
szakbizottsági elnök

*

Winkler Gábor:

Érdeklí az utca emberét kulturális örökségünk?
Műemlékek sikeres "vetélkedője" Győr-Moson-Sopron megyében

Köztudott, hogy a műemlékvédelem szakemberei mérsékelt lelkesedéssel fogadták a hírt, az utca emberének figyelmét annál inkább felkeltette, hogy az elpusztult ókori hét csoda helyett újabbakat választottak. A „világra szóló” döntés már jó ideje megszületett. Úgy mondják, hogy a világ legnagyobb kulturális szervezete, az UNESCO elhatárolta magát az „újabb csodáktól” és az ICOMOS sem tapsolt örömeiben. Valami haszna mégis volt mindennek: az emberek figyelme megint egyszer az építészeti örökségünk felé fordult.

Győr-Moson-Sopron megyében nemrégén valami hasonló történt. Szeghalmi Bálint újságíró elhatározta, hogy a megyei lap, a Kisalföld hasábjain meghirdeti a „Megye hét csodája” pályázatot. Javaslatát némi kételkedéssel fogadtuk. Aztán mégis kikerekedett a dolog: végül a szigorú zsűrit jó felét ICOMOS tagok alkották. A Kisalföld nap mint nap visszatért a „verseny” állására, a népszerű napilap pedig érdekesebbnél érdekesebb műemléki tárgyú cikkekkkel és festői fotókkal lepte meg olvasóit.

A szóba került emlékek listáját látva az ICOMOS tagjai bizonyára meglepődnének. Számtalan elgondolkasztó javaslat érkezett. Ötvennél több becses építészeti és természeti emlék került szóba, ennyit ajánlottak a szavazók kegyeibe a javaslattevő olvasók. A szigorú bíráló bizottság ezek sorából választotta ki előbb a „legjobb huszonegyet”, majd 8413 olvasói szavazat alapján a „legcsodálatosabb” hetet. Az ókori fertőrákosi Mithras szentély, a pannonhalmi bencés apátság, a kora középkori sopronbánfalvai Mária-Magdaléna templom, a lébényi román templom, a soproni Tűztorony, Mosonszentmiklós barokk templomegyüttese és a – sajnos ma még romokban heverő – klasszicizáló késő barokk gönyűi postakocsi-állomás kapta a legtöbb szavazatot.

A bíráló bizottság tagjaként napjaink fontosabb megyei alkotásait is díjazásra „ajánlottuk” a szavazóknak, mondván, hogy: napjainkban is keletkezhetnek új építészeti értékek. Az olvasók jellemző módon jobbra az elmúlt századok becses épületeit részesítették kegyükbe. A nyertes emlékek csillogó réztáblát nyertek, melyeket a műemléki hatóság engedélyével a „hét legcsodálatosabb” épület falán helyezhetnek el tulajdonosaik.

Természetesen első sorban játékról volt szó, mely az „uborkaszegzonban” jót tett a lap olvasottságának. Ennél azonban valamivel többről van szó. Úgy tűnik ugyanis, hogy igazából nem csak hét nyertese volt az akciónak: a játékkal nyertek az olvasók és nyert az örökségvédelem is. Bebizonyosodott, hogy a műemlékekkel kapcsolatos cikkeket szívesen olvassák az emberek: ma sem közömbös számukra kulturális örökségünk sorsa. Szeghalmi Bálint, a huszonhat éves, lelkes, fiatal újságíró is „csatát nyert”. Úgy hallottuk, hogy a játék példáját más megyékben is követik. Jövőre – igaz más formában – Győr-Moson-Sopron megyében újra megrendezzük a vetélkedőt.

Vsy Zsolt:

A kulturális örökség mint eleven, megújító erő.

Verespatak példája

Az emberiség fennmaradása és a nehezen meghatározható fenntartható fejlődés egyre nagyobb megpróbáltatások elé állítja a társadalmakat, rendre a bioszférát és annak jövőjét veszélyeztető, kényszerű döntéseket kell hozni. A nyersanyag- és az energiaéhség alig csillapítható – ha csillapításról egyáltalán lehet beszélni -, de ha most ebben a helyzetben vagyunk, és a ránk nehezedeő nyomás miatt erőforrás-kizsákmányoló döntéseket hozunk, vajon miről dönthetnek majd kései utódaink? E

gyakorlatilag alig megoldható kérdéskörből most csak a természeti erőforrások megszerzését érintem: a világszerte egyre terjeszkedő bányaterületek gyors ütemben alakítják át a Föld felszínét, a szén- és ércbányák egyre mohóbban falnak föl országrésznyi területeket (az említett hazai példák eltörpülnek például a németországi barnaszén-kitermelés falvakat eltüntető irdatlan sebhelyei mellett, de már – a technikának hála – elértük azt, hogy akár 1 km mély külszíni bányaművelésre és képesek vagyunk!). Természetesen lehet erre azt mondani, hogy az addig ott élők jobb megélhetéshez jutnak újonnan létesített lakótelepeiken, és azt is, hogy unokáik már a rekultivált bányakatlanokat tekintik otthonuk természetes környezetének a hajdani hegyek helyett, de aki ezt mondja, egy nagyon fontos dologról feledkezik meg, a tradícióról, a szellemi és anyagi kulturális örökség megújító és továbbvivő erejéről.

Ez az erő valós erő, ami legalább olyan fontos tényező az emberi társadalom számára, mint az alumíniumkanál vagy a mobiltelefon. Ez az, ami a családi köteléken kívül embert emberhez köt, mégpedig nemcsak térben, hanem időben is. A múlt ismerete és hagyatéka nélkül nincs igazi emberi jövő. Az összes élőlény közül csak az ember képes pillanatnyi létén túl történelmi léptékben való gondolkodásra, és erről nem mondhat le a primitív létbe való visszasüllyedés veszélye nélkül. Ennek a történelmi létnek a mindenkori kapaszkodói és bástyái az otthon melege, a templomok, az ősök sírhantja, legértékesebb örökségünk: az anyanyelvünk és számtalan szokásunk, szellemi örökségünk.

Napjainkban annak lehetünk tanúi, hogy a kulturális örökség világszerte nagyobb társadalmi és jogi megbecsülésben részesül, mint néhány évtizeddel ezelőtt. Ennek sok oka lehet, de az egyik kétségkívül az, hogy korunk társadalmi a modernizálás nevében elkövetett tárgyi és szellemi pusztítások után felismerték a korábbi nemzedékek örökségének értékét és jelentőségét. Nem véletlen tehát, hogy a nemzetek és a nemzetközi közösségek egyre nagyobb figyelmet szentelnek ennek. Ezt példázza az UNESCO által kezdeményezett, és igazi sikert hozó világörökségi mozgalom, ami a természeti és emberi (tárgyi) alkotások listába vételével óriási mozgatóerővé is vált. Nemrég, 2003-ban megszületett a szellemi világörökségről szóló UNESCO egyezmény is, teljessé téve az örökség kategorizálását (az első bejegyzett magyar együttes Mátyás király könyvtára, a Bibliotheca Corviniana lett).

A hatás-visszahatás elve itt is érvényesül: a magas színvonalon kezelt múzeumok, műemlékek és örökségi helyszínek, különösen a világörökségi listára való felvételt követően, gyakran olyan látogatói rohamnak vannak kitéve, ami már-már állapotukat veszélyezteti. Az egyes helyszínekre, tájakra, kulturális utakra kiépülő kulturális turizmus ugyanakkor gazdaságilag is egyre kifizetődőbb nemes célú vállalkozássá bővül, ami hozzáértő menedzseléssel korábban elmaradott és fejletlen térségek fölvirágzását eredményezi. A nemzetközi szakirodalom, amihez lassan a hazai is fölzárkózik, alapos közgazdasági vizsgálatokkal egyre hatékonyabb terveket, programokat ajánl erre a célra. Már az eddigi eredményekből is kitűnik, hogy sok kulturális örökségi helyszín, különösen, ha világörökségi rangja van, a térség felvirágoztatásában is szerepet játszó gazdasági tényezővé válik, és komoly alternatívát jelent, jelenthet egyéb gazdasági beruházásokkal szemben. Ahhoz azonban, hogy így legyen, nem ülhet senki ölbe tett kézzel, hanem éberrel figyelve újra és újra fel kell emelje szavát e nemes célok megvalósítása érdekében.

E gondolatok szellemében érdemes ismételtelen rátekinteni a romániai Verespatakra. Évek óta tartó ádáz küzdelem folyik körülötte, a külszíni aranybányászt mindenáron keresztülerőszakolni akaró nagytőke és a hely történeti, régészeti, műemléki és természeti kincseinek megmaradásáért, és az Aranyos, a Maros, a Tisza és a Duna völgyének esetlegesen méreggel való elárasztása ellen küzdők között. A 2006-ban benyújtott környezetvédelmi tanulmány Magyarország mind a természeti és környezetvédelmi, mind pedig a kulturális örökséget veszélyeztető tartalma miatt elutasította. Az események újabban felgyorsultak. Szeptember elején a Gyulafehérvári Fellebbviteli Bíróság (Alba-Iulia Court of Appeal) azonnali hatállyal felfüggesztette a Kulturális és Vallásügyi Minisztérium által kibocsátott 4/2004. számú feloldó határozatot, ezáltal a 2001-2003-ban részlegesen feltárt régészeti területek ismét védelem alá kerültek. Szeptember 13-án a beruházás engedélyezéséről való döntést a román környezetvédelmi miniszter elhalasztotta és ezáltal az engedélyezési eljárást megállította, mivel

megállapítást nyert, hogy a Roşia Montana Gold Corporation által benyújtott urbanisztikai biztosíték jogi szempontból semmisnek tekinthető, értékelhetetlen. Időközben azonban az RMGC hozzálátott az eddig már tulajdonába került házak bontásához, és több mint 120-at lerombolt a Roşia Montana polgármesteri hivatala által engedélyezett 138-ból. Kiderült azonban, hogy ezek az engedélyek többnyire illegálisan kerültek kibocsátásra, mivel mindezen házak már műemlékileg védett területen álltak. Éppen ezért az "Architecture. Restoration. Archaeology" nevű társaság szeptember 27-én és október 9-én a nemzeti kulturális örökség Fejér megyei hivatalához (Alba County Office for Culture, Religious Affairs and National Cultural Heritage / Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național / DJCCPCN) fordult az épületek védelme érdekében. Ennek következtében a hivatal köteles azonnal kezdeményezni az épületek nyilvántartásba vételét, ami meggátolja a további pusztítást.

A küzdelem tehát változatlan heveséggel folyik, és csak remélni lehet, hogy ezúttal nem a gátlástalan nyereségvágy, hanem a józan belátás, de még inkább a természeti és kulturális értékek, az egészséges környezet megóvása győznek. Akárhogy is alakul azonban, az már biztos, hogy Verespatak esete ezen erők és törekvések összecsapásának világméretű példája lesz, és a hamarosan megszülető megoldás precedens értékű lesz a hasonló esetek számára.

*

A Pro Énlaka Alapítvány konferenciája a falu kulturális értékeinek a megőrzéséért

2007. október 5-én és 6-án a Pro Énlaka Alapítványnak a faluban megrendezett konferenciáján vettünk részt. A rendezvény kezdeményezője és szervezője Visy Zsolt egyetemi tanár, a PTE Régészeti Szemináriumának a vezetője volt. A konferencián felszóltak az erdélyi és magyarországi egyetemek tanárai, többek közt a marosvásárhelyi Sapientia, az ugyancsak marosvásárhelyi Petru Maior, a kolozsvári Babeş-Bolyai és a Pécsi

Tudományegyetem köréből, valamint különböző kutatóintézetekből és magából az énlaki kistérségből is tanítók és helyi lakosok is. A konferencia megnyitójára a falu XV. századi, egyedülálló műemléktemplomában került sor, ahol köszöntőt mondott Szabó Árpád kolozsvári unitárius püspök is. Ezt követően a résztvevők műemléki séta keretében megtekintették a falu eredeti állapotában megmaradt házait és részben múzeummá átalakított iskolaépületét, valamint a közelben található római castellum és vicus maradványait. A konferencia mellett kiegészítő programként a falu kirándulást szervezett a Firtosra, amely geológiai értékeiről és legendáiról is híres. A konferenciára a falu kultúrházában került sor. Az előadások a falu kulturális, művészeti, történeti, néprajzi és régészeti értékeinek ismertetésével, az értékek megőrzésével foglalkoztak, és az ezekből adódó idegenforgalmi lehetőségek felhasználását elemezték. [konferencia program].

Énlaka. Alig kétszáz fős, színmagyar, érintetlen település Erdélyben, a Székelyföldön, egyórás autótúra Székelyudvarhelytől, az 1062 m magas Firtos-hegy lábánál. A falu méreteihez képest igen gazdag

műemlékekben. A legfőbb nevezetessége a fentebb említett, tornyával már messziről szembetűnő unitárius templom, melynek festett fa kazettás mennyezete és annak rovásírásos felirata egyedülállóvá teszi az erdélyi templomok körében. Figyelemre méltó a falu településszerkezetének középkorban gyökerező, tízesek szerinti felosztásának a megléte. Az énlakiak életódja megőrizte az egy századdal korábbi életforma sajátosságait.

Az erdélyi falvak többségéhez hasonlóan Énlaka is küzd az idősödő népesség és a munkalehetőségek hiánya miatt elvándorló fiatalok problémájával. Ebből a kitörési lehetőséget jelentené a falu felvétele az UNESCO világörökségi helyszínei közé, ami a falu életbenmaradásának talán az egyetlen lehetőségét, az idegenforgalomnak a fellendülését eredményezheti. A konferencia legfőbb eredménye a sikeres pályázathoz szükséges adatok összegyűjtése, bemutatása és egy széleskörű összefogás megteremtése volt – ezért jött létre az alapítvány. Ugyanakkor jó példát szolgáltatott a magyar értelmiség széleskörű összefogásának a meglétére.

A konferencia nem kis érdeme, hogy hitet adott az énlakiaknak és a jövő egy lehetséges változatát vetítette fel nekik. A szellemi támogatás mellett Énlaka anyagi támogatásban részesül a Budapest V Kerület Lipótváros Polgármesteri Hivatala, valamint a skóciai Badenhammal kötött testvérvárosi együttműködés révén, de id. Szávai Márton, a helyi iskola volt igazgatójának és a falu mindenkori összefogójának a szavaival élve: „Énlaka problémáját Énlaka kell megoldja. Ez a segítség, ami itt most megnyilvánult mögöttük, erősen biztatólag hatott arra, hogy nem elveszett dolog és van mit kezdeni. Hogy nem lehet Énlakának az ügyét sem Csíkszeredából, sem Udvarhelyről, sem Budapestről, sem Bukarestről rendezni. Itt eddig is megvolt az az erő, ami fenntartotta, mindennek a megoldása maga az énlaki ember. Felhagytunk az utóbbi időben a közösség szellemének ápolásával és erre is jó volt ez a konferencia.”

Czigány Dávid negyedéves PTE hallgató
Farkas István Gergő PTE egyetemi hallgató

„P.S.”

Örsi Károly cikkéhez

Az ICOMOS Híradó utolsó számában Örsi Károlynak, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Történeti Kertek Szakbizottsága elnökének szakvéleményét olvashattuk a soproni Deák tér tervezett megújításáról. A teret azóta roham munkában átépítették: a napi sajtóból hírt kaphatunk annak „eredményeiről” is.

A Deák tér új létesítményeinek átadásáról a megyei napilap, a Kisalföld 2007 augusztus 28-án címlapján és 7. oldalán számolt be részletesen „Városvezetői szemle a Deák téren. Sok hiba vár javításra” címmel. Érdemes idéznünk Gosztonyi Miklós újságíró elgondolkoztató, őszinte beszámolójából: “Nem működnek a vízi gépészeti berendezések, javításra szorulnak a sétány közlekedői, „utcái”, újra szintre kell emelni az alépitményeket. A bejárás során a városvezetés olykor lehangoló tényekkel szembesült. A patakmedence nem működik, a világításhoz pedig új kábelt is le kellett fektetni. A közösségi létesítményeknél a földem rossz szigetelése okozott további gondokat, a régire újat kellett készíteni. A játszótéren... a kavics miatt nehezen tolható a babakocsi. A zuhatagnál komoly kérdésként vetődött fel a korlát hiányossága: féltő, hogy a széles peremre felálló kíváncsiskodók egy óvatlan pillanatban lezuhanhatnak a mélybe. A „virágok templománál” az üvegtáblák jelenlegi állapotukban balesetveszélyesek, a tetőzet segítségével fogják kimerevíteni azokat.” Néhány nappal később pedig ezt olvashattuk a Kisalföld soproni oldalán: „Még csak néhány hete készült el a soproni Deák tér, máris megjelentek rajta a nem rendeltetésszerű használat nyomai. Eddig két üvegtábla bánta a vandálok garázdálkodását. A parkban létesített csobogók pedig meglehetősen ritkán üzemelnek.

Örsi Károly prófétának bizonyult, hiszen szakvéleményében mindezeket megjövendölte. Pontosabban az avatott szakember a terveket olvasva „borítékolta” a hibákat és a várható gondokat a tér drasztikus átalakításával kapcsolatban. Tanulságos mindezen alaposan elgondolkozni. Milyen jó lett volna, ha a magabiztos tervezők megértették volna Örsi Károly „üzenetét” és tanácsai alapján módosítottak volna

tervükön. A „tulajdonos” és „megrendelő” város is megfontolhatta volna az ICOMOS szakértőjének jóindulatú véleményét.

Talán legközelebb megteszik.

(Winkler Gábor)

✱

denkmal

Hírlevél szakmai lapoknak az előkészületekről

Európai restaurálási, műemlékgondozási és épületfelújítási vásár

Jövőre Magyarország lesz a denkmal díszvendége!

Denkmal 2008 – új időpont, új név, bővebb kínálat

Nem október, hanem november, nem városfejlesztési, hanem épületfelújítási vásár lesz Lipcsében 2008-ban.

A Deutsche National Komitees für Denkmalschutz elkészítette A gazdaság ereje a műemlékvédelemben című tanulmányt. Ennek alapján egyértelmű és nyomon követhető az a pozitív hatás, ami a műemléki épületek helyreállításából és hasznosításából fakad. A történelmi épületállomány helyreállítása során alkalmazott adókedvezmény igénye jogosan merül fel, mert a gondozott városképe a kulturális turizmust is erőteljesen fellendíti. „ Minden egyes euró, amiről lemond az állam, 15 euró befektetést vonz” – állítja Dr. Jens Goebel, Thüringia kultuszminisztere. A turizmus bevétele Németországban a GDP 12%-át jelenti, és az idegenforgalomhoz kötődő munkahelyek száma pedig 2.8 millió.

A műemlékvédelem a hajtómotorja az építőiparnak és az ingatlanpiacnak is.

Patinás cégek esetében megfigyelhető, hogy tudatosan telepítik székhelyeiket műemléki épületbe, környezetbe.

A címben is kiemelt épületfelújítás egyre nagyobb kiállítási helyet kap, ezzel is jelezve kiemelt fontosságát. Jövőre a régi épületek energetikai felújítása, az energiatakarékos és egyben a műemléki szempontoknak is megfelelő helyreállítás lesz a fókuszban. A belső kialakítás, a homlokzati munkák mellett a magasépítés, az utcák terek kialakítása, a burkolat, a vakolat és a burkolóanyag ipar is helyet kap. A fejlődő fűtési és hőszigetelési technikák bemutatása és elsajátítása jó hatással lesz az épületek fenntarthatóságára.

Tehát három nyomós érv, amiért érdemes jövőre Lipcsébe utazni:

- 1./ A német piac erős, és hatékonyan teremti meg a munkahelyeket.
- 2./ Jelen lesznek a világ vezető cégei, úgy, mint az ARCELOR csoport, a CAPAROL, és a REMMERS is.
- 3./ Szakmai találkozások helyszíne lesz szakértők, beruházók, építészek, tervezők, kézművesek, műemléki hatóságok, városfejlesztők, gyártók és tulajdonosok között. Átéltető és kézzelfogható fórumot jelent az ágazat szakembereinek, a régi értékek szerelmeseinek és mindazoknak, akik műemlék házat szeretnének vásárolni.

Sajtókapcsolat: Stefan Luig, sajtóreferens
Telefon: +49 3 41 / 678 81 94
Telefax: +49 3 41 / 678 81 82
E-mail: s.luig@leipzig-messe.de
Magyarországi képviselő: Seifert Ibolya
Telefon: 302 75 25 / 120-as mellék
Fax: 302 75 30
E-mail: seifert@interpress.hu

denkmal a hálón
www.leipziger-messe.de
www.denkmal-leipzig.de

*

Emlékezés dr. Szentléleky Tihamérra (1919-2007)

2007. augusztus 18-án életének 89. évében elhunyt dr. Szentléleky-Mészáros Tihamér régész, jogász.¹ Nyughatatlan lelkű, élénk szellemű, régi vágású úr távozott közülünk. Egész életét az újszerű, a szellemet megmozgató kérdések megválaszolása töltötte ki: kísérletezés a kiállításokkal, feltárási és helyreállítási módszerekkel

Tanár Úr 1919-ben született Nagyváradon, még gyermekként költözött családjával Budapestre. Gimnáziumi tanulmányait a Berzsenyi Dániel Gimnáziumban végezte, majd jogot hallgatott a Pázmány Péter Tudomány-egyetemen. Dolgozott bíróságon, a II. világháborúban a légvédelelemnél szolgált. Ahogyan a generációjához tartozó magyar értelmiség jelentős része, ő is megjárta a szovjet hadifogolytáborokat, és az ott töltött évek alatt a túlélés érdekében még kályhát rakni is megtanult. Hazatérése után ókori és középkori régészeti diplomát szerzett az Eötvös Loránd Tudomány Egyetemen, ezzel a jogi pálya helyett végleg elkötelezte magát a régészet mellett.

Az ókori Pannonia területének nagy részén dolgozott egyetemista korától kezdve: részt vett a fenékpusztai ásátáson és az aquincumi helytartói palota ásátásainál, feltárta a balatonörvényesi római villát. 1955-ben kezdődött életre szóló kapcsolata Savariával, amikor megkezdte az Iseum kutatását, és Géfin Gyula nyomdokain haladva folytatta a mai Járdányi-Paulovics István Romkert területén

---

¹ Tanár Úr részletes, évszámokkal jelölt életrajza a Savaria Múzeum 2002. évi tiszteleti kötetében olvasható, Hajmási Erika összeállításban.

található későcsászárkori palota és a középkori Püspökvár feltárását. Nemcsak kutatta az ókori város emlékeit, hanem azon is szívósan dolgozott, hogy a szombathelyiek számára minél többet megőrizzen és megmutasson városuk antik múltjából. Kezdeményezte, hogy Szombathely történeti városmagjában régészeti felügyelet nélkül ne lehessen építkezni, és Hajnóczy Gyulával közösen, a korszakban modernnek számító módon elkészítette az Iseum rekonstrukcióját. A helyreállított Iseumban az ő kezdeményezésére adták elő Mozart Varázsfuvoláját, Plautus Amphitrüóját és az Iphigeneiat. Az ünnepségekhez antik játékok és korhű jelmezes felvonulás is tartozott – alighanem ide nyúlnak vissza a ma is virágzó Savaria Karnevál gyökerei. A TIT Vas megyei elnökeként egyik alapítója volt a Savaria Nyári Egyetemnek.

Pályája során számos múzeumban töltött be igazgatói tisztséget (Kecskemét, Veszprém), de leghosszabb ideig, egy évtizednél is tovább a szombathelyi Savaria Múzeum élén állt (1961-1972), és egyúttal főigazgatója volt a Vas Megyei Múzeumok Igazgatóságának. 1973-1984 között a Szépművészeti Múzeum főigazgató-helyetteseként dolgozott. Számos nemzetközi és magyar szakmai társaság üdvözölte tagjai sorában (ICOMOS, Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat, Magyar-Egyiptomi Baráti Társaság), a Pulszky Társaság Magyar Múzeumi Egyesületnek pedig alapító tagja volt. Munkásságának elismerését a szakma által adományozott Bugát Pál-, Pasteiner- és Kuzsinszky-emlékérmek, valamint a Munka Érdemrend Bronz, Ezüst és Arany fokozata jelzik.

Nyugdíjba vonulása után sem tétlenkedett, és soha sem szűnt meg érdeklődése a szívének oly kedves Savaria iránt. Az 1990-es évek elején részt vett az új múzeumi törvény megalkotásában, és néhány évvel ezelőttig a szombathelyi Berzsenyi Dániel Főiskola Rajz Tanszékén ókori művészettörténetet tanított. A Savaria Múzeum munkatársaival együttműködve részt vett az Iseum újabb rekonstrukciójának előkészítésében, a Járdányi-Paulovics István Romkert műemléki állagmegóvásánál pedig állandó konzulense volt a Savaria Múzeum, a KÖH és az ÁMRK munkatársainak. Sokan, sokat tanultunk tőle.

Történetek tucatjai szóltak róla és az évek múlásával alakja, csendes, szelíd mosolyával, mindig elegánsan hordott ballonkabátjával, kocka-Ladájával és Negro cukorkáival Szombathely részévé vált. Évekkel ezelőtt, mielőtt egészsége megromlott volna, mobiltelefon és notebook vásárlását tervezte, mert úgy tartotta, hogy egy régész-jogásznak mindig lépést kell tartania a fejlődéssel. Szívesen mesélt mindenkinek, történetei lerajzolták az egész elmúlt századot a gyerekkor nehézségeitől a szovjet fogolytáboron át, az ezerkilencszázötvenes-kilencvenes évek magyar régészvilágáig. Utóbbiról úriemberhez méltó diszkrécióval és bölcsességgel beszélt – „Főlöleges bárkit is megbántani, élőt és holtat egyaránt.”

Megértő elnézéssel nézte a körülötte a világgal együtt rohanó kollégákat is. Egyszer, amikor hosszú idő után látogattam meg és elnézést kértem tőle, hogy sokáig nem néztem feléje, csak ennyit mondott: „Ha két látogatásod között esetleg meghalnék, szíveskedj nem aggódnni miattam. Engem már nem fog zavarni, Te pedig egy megoldhatatlan terhet hordoznál egész életedben, ami csak hátráltatna a munkádban. Inkább előre elnézem Neked, Te pedig dolgozz tovább.”

Hiányzik.

Thúry László

Ferenczy Károly emlékezete

Milánóban született Carló. 82 évvel ezelőtt, karácsonykor. Talán innen hozta a mediterrán ember művészetszeretét, igényét, vidámságát; génjeiben apja építészeti kultúráját, jó rajzkészségét hordozta.

Ismeretségünk a magyar mediterráneumban kezdődött, a Villányi-hegység lankáin, Siklóson. Akkor még nem sejtettük, hogy barátságunk - a két Carló barátsága - egy életre szóló lesz.

A siklósi várkert helyreállítását választottam diplomatervemnek 1958-ban. A kiváló tanítómester, aki őt a műemlékvédelembe bevonta - Dr. Gergő László - hozzá irányított, egyik konzulensem lett. A siklósi vár romjaiból a 2. világháború után újrainduló idegenforgalom javára akkor született újjá. Egyik nagyszerű munkája ez volt. Tőle sem volt idegen az oktatás hiszen okl. építész mérnökként a BME építészettörténeti tanszékén 1955-ig adjunktus volt. (Rövid ideig az építészkar tanulmányi osztályát is vezette.) Sokszor és sokat beszélgettünk a korszerű művészetről, irodalomról, festészeztől, szobrászatról, építőművészetről a vár ódon falai között. Estékbe nyúló társalgásaink során közvetlen, szellemes művészemberként ismertem meg. A műemlék-helyreállítás elméletét ismertette velem, miközben Cocteau, Picasso, Kandinszkij, Chagall, Klee, Dali, Le Corbuier műveire, az avantgarde-ra hivatkozott. Lenyűgöző volt széles ismeretanyaga, tudása, rajzkészsége. Csodáltam merész gondolatársításait, rajzkészségét. Mindemellett jól sportolt, meglepően jó tornász volt és labdarúgó csapatunknak is „oszlopos tagja” fürgeségével, mókakedvével.

Érdekelte a „környezetvédelem” művészete és a tájépítészet is. A világot akarta „megváltani”. Munkaidő után képes volt hosszasan vitatkozni mindent felforgató, megoldó, új világ érdekében, a szocialista kollektív (szockol) és a még fejlettebb kommunista kollektív (komkol) építészeti elméletet támogatva. És ő volt az, aki kényes időszakban tüntetőn kilépett a pártból. Dr. Horler Miklós irányította tervezési osztályon évtizedekig dolgoztunk együtt, ismertük, becsültük, tiszteltük egymást. Az itt dolgozó, alkotótervezők nagyszerű eredményeket produkáltak. Ennek a műhelynek egyik szuggesztív, meghatározó alakja volt ő. Volt aki azt mondta „szinte Carló ölébe hulltak a sikerek”, pedig sikere művészi tehetségén alapult, ha voltak is nagy tévedései.

A pécsi Irdisz-baba türbéje, a jakováli Hasszán Dzsámi, a Vár-barbakán helyreállítása Pécssett (1960-70-es évek) vagy a cserkúti róm. kat. templom helyreállítása és a pécsváradi vár kora középkori freskós temploma. Ez utóbbiban még az aszfaltot is felhasználta padlóburkolatnak (avantgarde). Különös látványokat hozott létre a mellette megvalósított múzeumi térben. (Sajnos további kutatások címén értelmetlenül elbontották. Jogosan háborodott fel ezen.)

Kimagasló jelentőségű munkája volt két évtizeden át a diósgyőri vár helyreállítása. Hú régész társával Dr. Czeglédi Ilonával a már korábban is megjelenített „avantgarde” muzeális megoldásokat továbbfejlesztették.

Az újnak és réginek megkülönböztetésére a betont és a vasbetont alkalmazta látványosan, jó érzékkel. A déli rondella talán a legismertebb ilyen alkotás, amivel – mondhatni - iskolát teremtett. A lőrések közötti falat eredeti kőanyaggal készült vasbetonhéjjal alakította és más részleteknél is alkalmazta a vasbetont didaktikus kiegészítésre (pl. a várak feletti híd, boltozatok stb). A vár mellett épülő új lakótelep formálását építész társaival mondhatni a szockol szellemében befolyásolta. (Erről az időben a műemléklapban is írt.) A vár a kulturális élet része lett, nagy látványos programokkal.

Az érdi minaretet is vasbetonnal egészítette ki, „fejelte meg”, így tette teljessé. (1963-70).

Külön fejezet életében a Sárospataki plébánia - középkori vártemplom helyreállítása. Itt meglepően alkalmazta az üveget (pl. oltárépítmény, gyóntatófülke stb.). Az elpusztult boltozati bordákat is újszerűen jelezte. Ötletek végtelen sorát ontotta, és már akkor Árpád-házi Szt. Erzsébetre, mint Sárospatak szülöttére gondolva alkotott. A templomtér padlójában feltárt és megtartott középkori szép sírkövek is meglepőek. Mindez természetesen sok szakmai vitát váltott ki. Meg kívánom említeni ezzel kapcsolatban Dr. Kuklai Antalt, aki mint politikailag elítélt pap az időben szabadult ki, és rögtön megkezdte Sárospatakon az egyházmegyei gyűjtemény létrehozásának úttörő, azóta híressé vált munkáját.

Carló „tűnődéseit” írva, fejtegette nézetét a műemlékvédelemről, vitát, véleményt, választ várva a felvetett kérdésekre, mert újat és jót akart.

Idősebb korára higgadtabb, bölcsebb lett. Látta tévedéseit is. Az élet gyakran

meggyötörte. Mindezek dacára maradt szüntelenül ifjú lelkületű, kísérletező hajlamú, szinte kiismerhetetlen egyéniség, segítőkész munkatárs, jóbarát.

Több évtizedes közös munkáink során tisztában voltunk az élet sok lényeges dolgának különböző, egymástól teljesen eltérő megítélésében, mégis tudtuk becsülni egymást, a ma oly divatos „tolerancia” jegyében.

Munkásságát összefoglalta, rendszerezte idős korában. Ebben azt írta „cca 72 magyar műemlék... tervező műemlékhelyreállítója voltam. Több kitüntetésben részesültem: 1970 Ybl-díj, 1996 magyar műemlékvédelem díj, nyolcvanadik születésnapomon KÖH kitüntetést kaptam.”

Az életről, az ebből való távozásról is beszélgettünk. Kifejtette, hogy távozni is méltósággal szeretne. Nem kíván ezzel sem hosszú ideig mások terhére lenni. Így történt. Hamvait az általa tervezett óbudai temetőben lévő családi sírboltban helyezték nyugalomra.

Dr. Örsi Károly

ICOMOS Híradó, a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

Szerkesztőség: 1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Levél cím: 1535 Budapest, Pf. 721.

Telefon/fax: 212-76-15

E-mail: secretariat@icomos.hu

Honlap: www.icomos.hu

Kiadja a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal

Szerkesztő: Keller Annamária

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tagságával járó előnyök:

- állandó informáltság a műemlékvédelem hazai és nemzetközi eseményeiről, pályázatairól, ösztöndíjairól, stb. az ICOMOS honlap (www.icomos.hu), az ICOMOS Híradó és az ICOMOS News/Nouvelles ICOMOS révén
- ingyenes belépésre jogosító tagsági kártya a világ legtöbb múzeumába, műemlékébe, romterületére
- az UNESCO/ICOMOS Dokumentációs Központjának szabad használata

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság pártoló Jogi tagja:
Kulturális Örökségvédelmi Hivatal